

OFFENTLIGE FINANSER 24. august 2023

Råderummet er stadig undervurderet med op mod 10 mia. kr.

ANALYSE

Udarbejdet af

Gustav Elias Dahl
Senioranalytiker

Kristoffer Lind Glavind
(på barsel)
Senioranalytiker

Finansministeriet opjusterede i maj 2023 råderummet med 16 mia. kr., hvoraf ca. 10 mia. kr. skyldtes en opjustering af forventningerne til dansk økonomi. Alligevel ser råderummet fortsat ud til at være undervurderet. Det skyldes dels, at beskæftigelsen står stærkere end ventet, og dels, at en ny befolkningsprognose trækker de offentlige finanser op. I alt skønner AE, at råderummet er undervurderet med op mod 10 mia. kr., og at det frie råderum er undervurderet med op mod 13 mia. kr.

Kontakt

Senioranalytiker

Gustav Elias Dahl

📞 42 49 30 37

✉️ gd@ae.dk

Kommunikationschef

Jesper Kirkbak

📞 50 73 71 34

✉️ jk@ae.dk

Hovedkonklusioner

- Det seneste år er manglen på arbejdskraft faldet inden for både industri, service og bygge- og anlæg. Samtidig er antallet af ledige stillinger reduceret. Det indikerer et lavere beskæftigelsesgab og dermed en højere strukturel beskæftigelse end hidtil forudsat.
- AE vurderer, at den strukturelle beskæftigelse kan opjusteres med yderligere 30.000 personer svarende til et øget råderum på omkring 8 mia. kr.
- AE skønner herudover, at råderummet kan opjusteres yderligere med op mod 2 mia. kr. som følge af Danmarks Statistiks nyeste befolkningsfremskrivning, der forudsiger flere i arbejdsstyrken. Derudover kan det frie råderum opjusteres med op mod 3 mia. kr. som følge af et lavere udgiftsbehov til børn og ældre i den nye fremskrivning.

Råderummet ser ud til stadig at være undervurderet trods opjustering i maj

I maj 2023 opjusterede Finansministeriet det økonomiske råderum frem mod 2030 med 16 mia. kr. Heraf kunne 10,25 mia. kr. henføres til, at forventningerne til dansk økonomi blev opjusteret, mens de resterende 5,75 mia. kr. skyldtes politiske beslutninger, der øger råderummet, herunder afskaffelsen af Store Bededag.

Meget tyder imidlertid på, at råderummet fortsat er markant undervurderet i den seneste opgørelse. Det skyldes dels, at den strukturelle beskæftigelse ser ud til at være skønnet for lavt i den seneste prognose, og dels at en ny befolkningsfremskrivning styrker de offentlige finanser de kommende år i forhold til hvad der tidligere blev forventet.¹

Presset på arbejdsmarkedet er aftaget en smule siden medio 2022

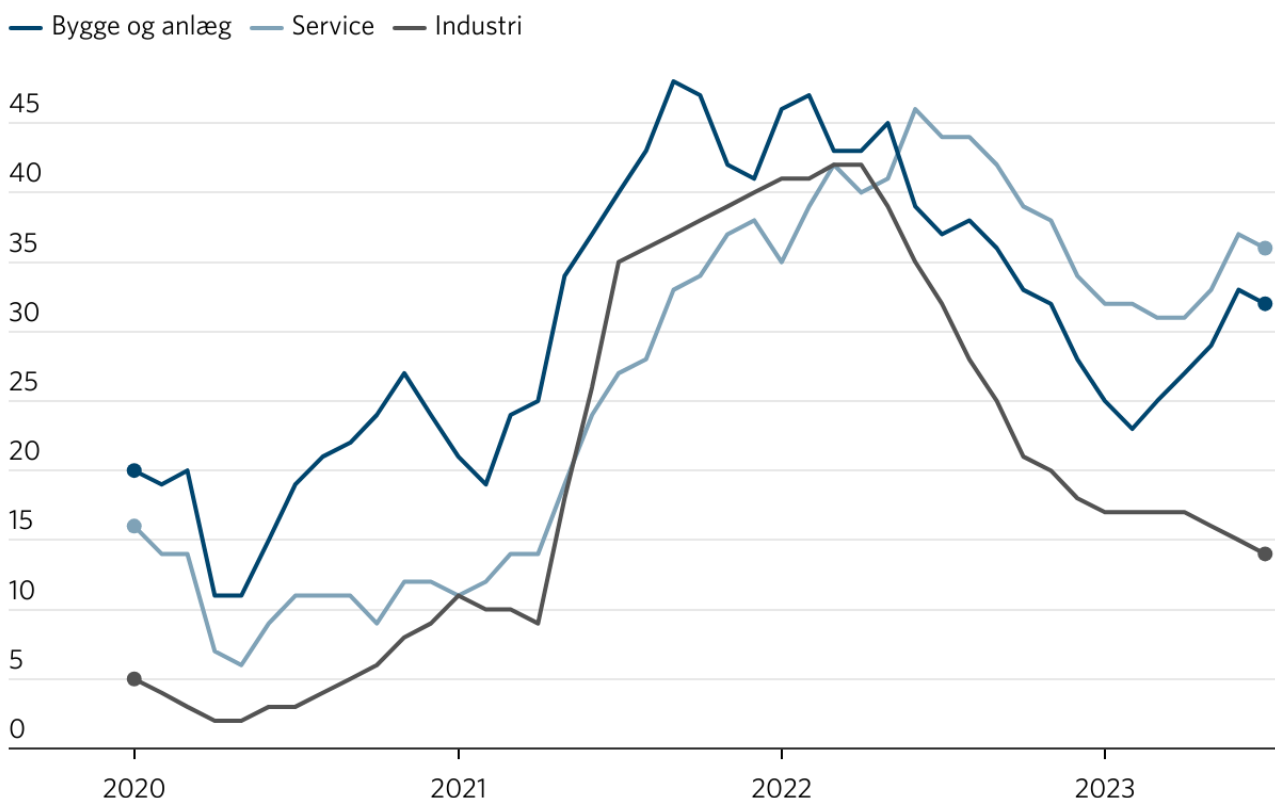
I 2022 var der et relativt stort pres på arbejdsmarkedet, hvilket bl.a. kunne ses på andelen af virksomheder, der rapporterede om mangel på arbejdskraft. Siden medio 2022 er manglen på arbejdskraft

dog reduceret en smule, jf. Figur 1. Særligt i industrien, er der sket et markant fald. 42 pct. af industrivirksomhederne rapporterede i andet kvartal af 2022 om mangel på arbejdskraft, mens tallet er faldet til 14 pct. i tredje kvartal 2023. For bygge og anlæg er manglen på arbejdskraft reduceret fra 43 pct. til 32 pct. i samme periode, mens tallet i serviceerhverv er faldet fra 40 pct. til 36 pct.

FIGUR 1

Mangel på arbejdskraft er reduceret på tværs af brancher

Figuren viser andelen af virksomheder, der rapporterer mangel på arbejdskraft inden for hhv. bygge og anlæg, service og industri (i pct.).

Anm.: Tallene er sæsonkorrigerede. For industrien er data kvartalsvis, og der er derfor interpoleret mellem kvartaler.

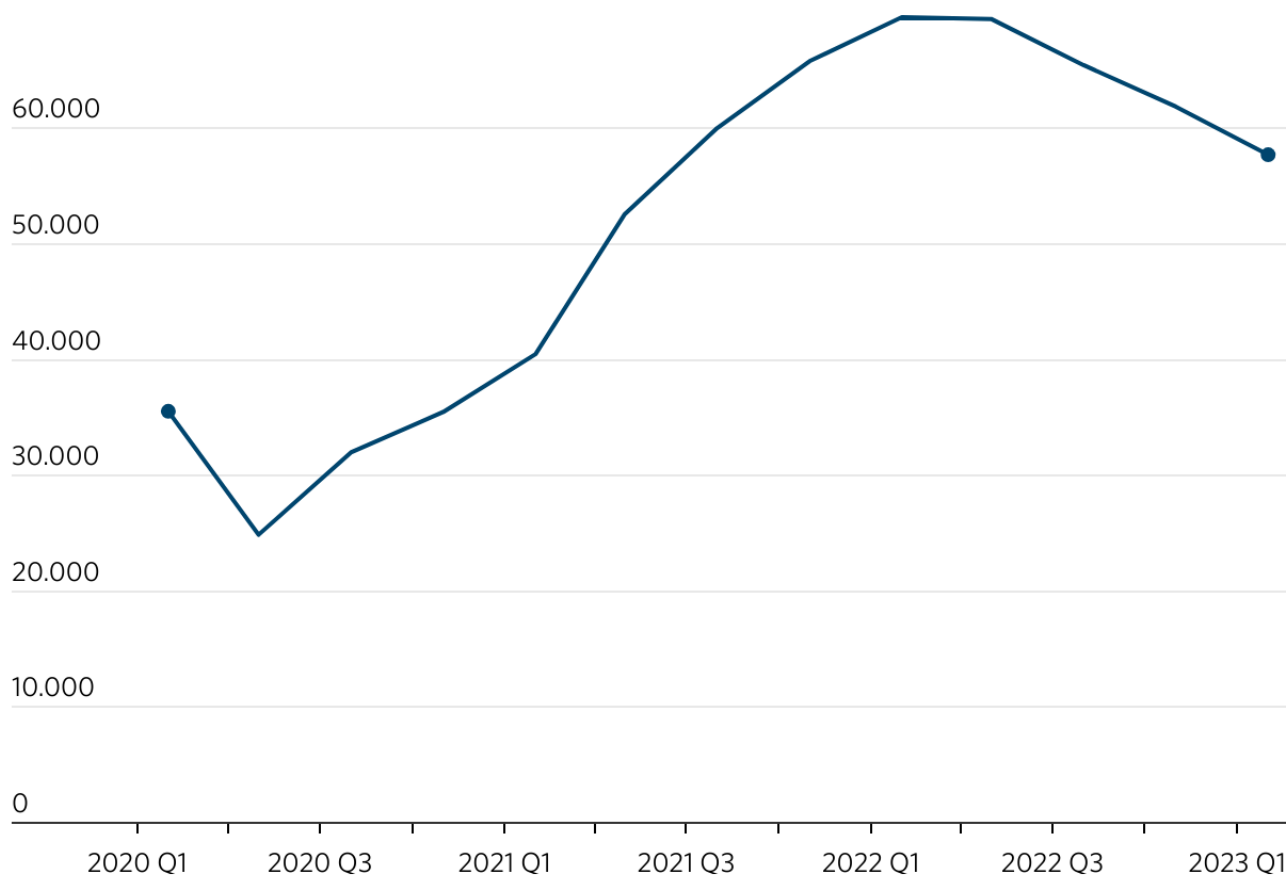
Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) • Kilde: AE pba. Danmarks Statistik (tabel KBYG33, KBS2 og BARO3)

Samme tendens ses på antallet af ledige stillinger, der siden andet kvartal 2022 er faldet med 17 pct., jf. Figur 2.

FIGUR 2

Antallet af ledige stillinger er lavere end i 2022

Figuren viser, hvordan antallet af ledige stillinger har udviklet sig siden 2020.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) • Kilde: AE pba. Danmarks Statistik (tabel LSK03)

Tallene indikerer, at vi fortsat er i en højkonjunktur med pres på arbejdsmarkedet, men at presset er aftaget en smule siden toppen i 2022.

Beskæftigelsen er fortsat med at overraske positivt

Finansministeriets beskæftigelsesprognose for 2023 lød i maj på 3.165.000 personer for 2023. Hvis den prognose skal holde, skal beskæftigelsen falde med omkring 130.000 personer frem mod december,

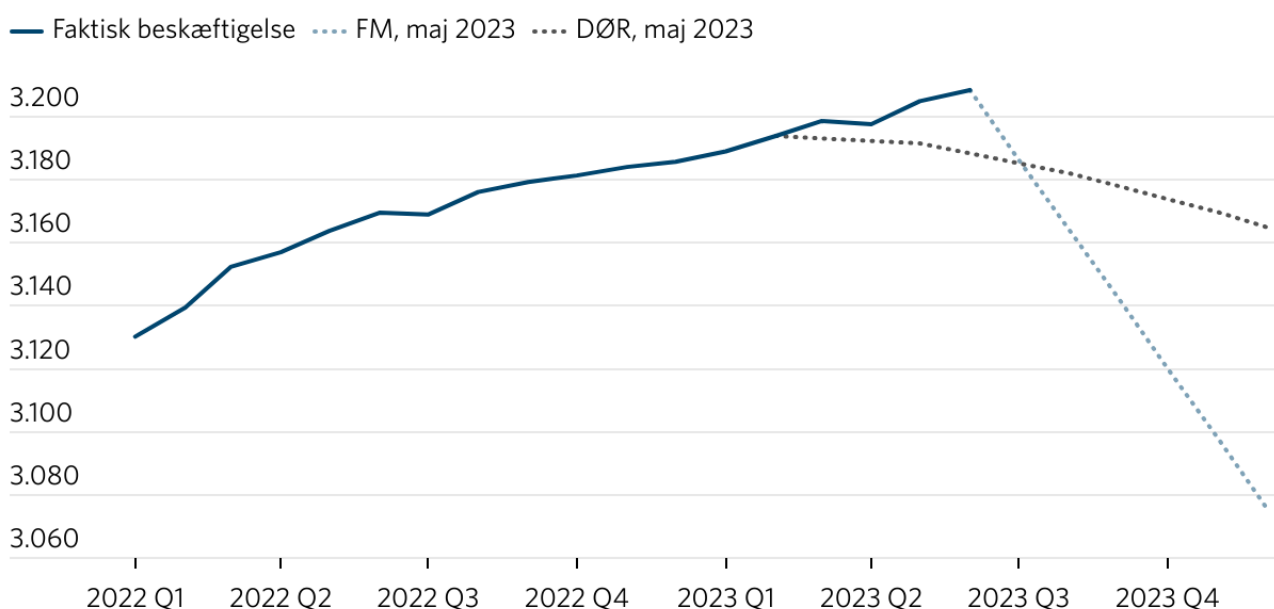
forudsat at beskæftigelsen udvikler sig lineært. Til sammenligning er det ikke AE's forventning, at beskæftigelsen vil falde mod udgangen af året ift. det nuværende niveau.

I DØR's prognose, som udkom en uge efter Finansministeriets Konvergensprogram, var beskæftigelsesprognosen for 2023 væsentligt mere positiv. Det ser således ud til, at beskæftigelsen i Finansministeriets maj-prognose har været betydeligt undervurderet, på trods af, at forventningerne til beskæftigelsen blev opjusteret markant i samme prognose.

FIGUR 3

Beskæftigelsen skal falde med 130.000 personer resten af året, hvis Finansministeriets prognose skal holde

Figuren viser, hvordan beskæftigelsen skal udvikle sig resten af året, hvis Finansministeriets beskæftigelsesprognose fra maj skal holde. Derudover viser figuren DØR's prognose fra maj.

Anm.: Beskæftigelsen er inkl. orlovspersoner. DØR's prognose er omregnet til at være inkl. orlovspersoner. Den faktiske beskæftigelse er baseret på lønmodtagerbeskæftigelsen tillagt et estimat for antallet af selvstændige og korrigeret for afvigelser mellem nationalregnskabstal og månedlige tal for lønmodtagerbeskæftigelsen. Den udvikling i beskæftigelsen i figuren, som følger implicit af Konvergensprogrammet, er den vækst, som sikrer, at beskæftigelsen for hele året rammer prognosen, forudsat en lineær udvikling fra juni til december.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) • Kilde: AE pba. Finansministeriets Konvergensprogram 2023, DØR's prognose for forår 2023 samt Danmarks Statistik (tabellerne NABB10 og LBESK03)

AE skønner, at beskæftigelsesgabet (forskellen mellem den faktiske og strukturelle beskæftigelse) for 2023 vil ligge på omkring 125.000 personer, såfremt Finansministeriets seneste skøn for den strukturelle

beskæftigelse er retvisende. Det er 34.000 personer mere end forudsagt i Finansministeriets Konvergensprogram 2023, som viste et gab på 91.000 personer.

I en [analyse](#) fra 2022, redegjorde vi for, hvorfor vi ikke mener, at det er sandsynligt, at beskæftigelsesgabet i dag er højere end den tidligere rekord op til finanskrisen.² I lyset af, at presset på arbejdsmarkedet er aftaget en smule siden efteråret 2022, mener vi fortsat ikke, at det er tilfældet.

Vi mener derfor, at den strukturelle beskæftigelse bør opjusteres med 30.000 personer. Det svarer til et øget råderum på omkring 8 mia. kr. i 2030.

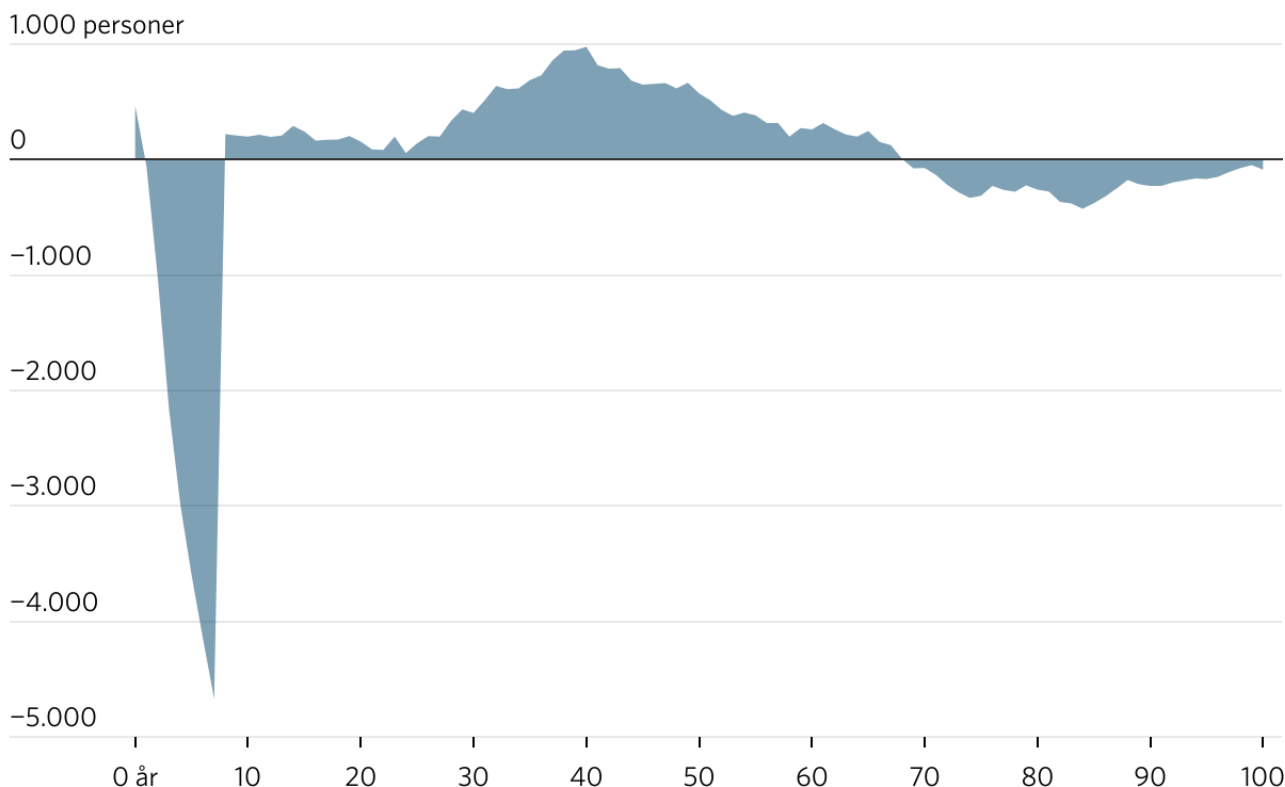
Ny befolkningsfremskrivning giver bedre offentlige finanser

Danmarks Statistik udgav i juni en opdateret befolkningsfremskrivning, som forudsiger færre ældre i de kommende årtier, sammenlignet med den tidligere fremskrivning.³ Samtidig forudsiger fremskrivningen, at der bliver relativt flere personer i den arbejdsdygtige alder, jf. Figur 4. Det betyder, at de offentlige finanser forbedres, som følge af større skatteindtægter og lavere omkostninger til ældrepleje mv.

FIGUR 4

Ny fremskrivning: Flere i arbejdsstyrken og færre børn og ældre i 2030

Figuren viser forskellen i antallet af indbyggere i 2030 fordelt efter alder i Danmarks Statistiks nye befolkningsfremskrivning i 2023 sammenlignet med befolkningsfremskrivningen i 2022.

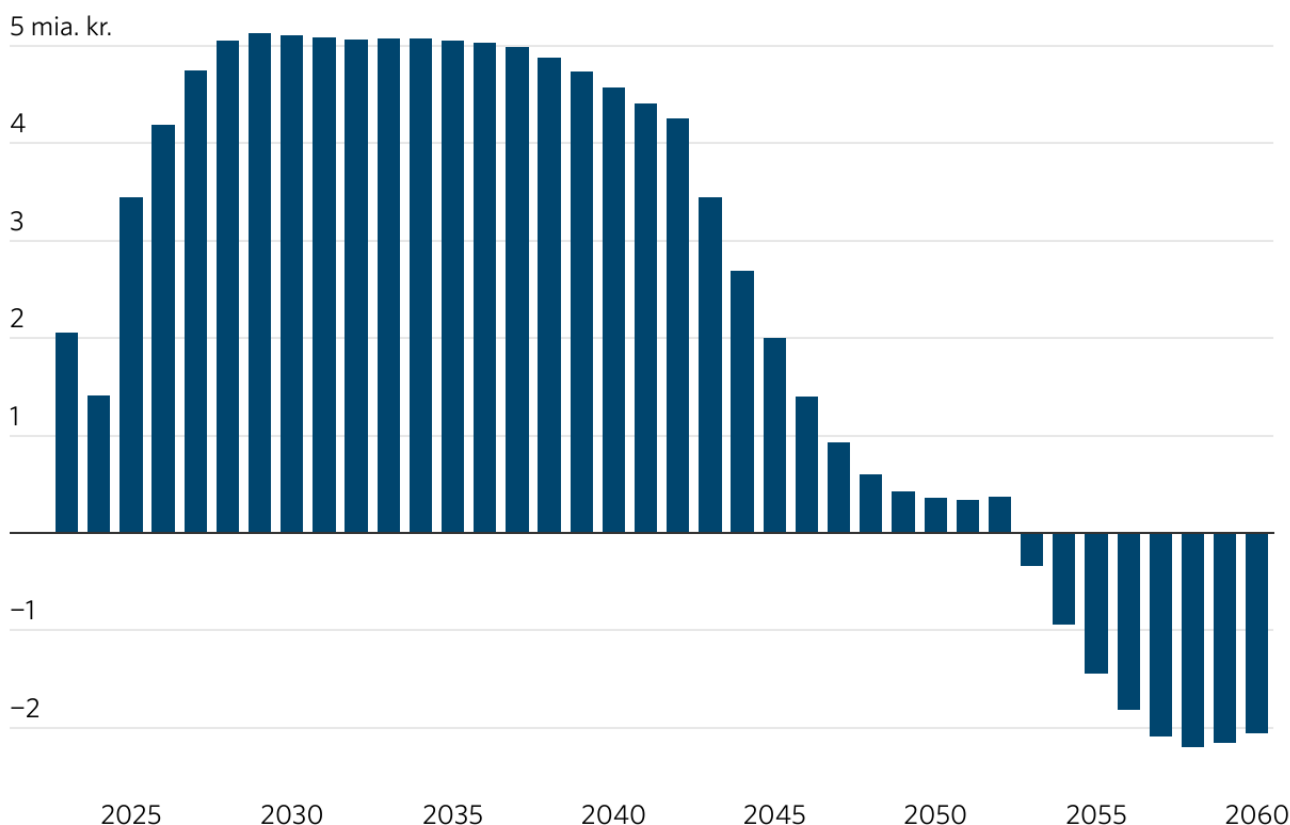
Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) • Kilde: AE pba. Danmarks Statistik

Figur 5 viser, at den ændrede befolkningssammensætning, som lægges til grund i Danmarks Statistiks nye befolkningsfremskrivning, vil betyde et positivt nettobidrag til de offentlige finanser på 2 mia. kr. allerede i 2023 og omkring 5 mia. kr. årligt i årene fra 2030 til 2040. Helt frem til 2050 vil nettobidraget være positivt, hvorefter det vil være svagt negativt frem til 2060, hvor datagrundlaget stopper.

FIGUR 5

Ny befolkningsfremskrivning forbedrer den offentlige saldo

Figuren viser effekten af Danmarks Statistiks nye befolkningsfremskrivning på den offentlige saldo for hvert år frem mod 2060.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) • Kilde: AE pba. Finansministeriet og Danmarks Statistik

Af de 5 mia. kr. kan omkring 2 mia. kr. henføres til, at der kommer flere i arbejdsstyrken end hidtil forudsat, mens omkring 3 mia. kr. kan henføres til, at der bliver færre plejekrævende børn og ældre end tidligere forudsat.

De 2 mia. kr. fra øget arbejdsstyrke bidrager til et øget råderum. De 3 mia. kr. fra færre børn og ældre påvirker ikke råderummet, men øger det frie råderum, idet udgiftsbehovet reduceres.

Metode: Sådan har vi gjort

Saldovirkningen af en stigning i den strukturelle beskæftigelse tager udgangspunkt i Finansministeriets [faktaark](#) om virkningen af afskaffelsen af Store Bededag. Her giver et øget arbejdsudbud på 8.500 fuldtidspersoner en varig saldobirkning på 3,2 mia. kr. Omregnet til personer (ekskl. orlovspersoner) giver det et øget råderum på 275.000 kr. pr. beskæftiget.

Saldovirkningen af den nye befolkningsfremskrivning tager udgangspunkt i Danmarks Statistiks befolkningsfremskrivning lavet i 2022 og 2023. Her ser vi på forskellen i antal personer inden for hver aldersgruppe og hvert køn. Der deles op på personer med hhv. dansk oprindelse, indvandrere og efterkommere. Herefter ganges antallet af personer med nettobidraget for en person med den relevante alder, det relevante køn og den relevante indvandrerstatus, som er udregnet af Finansministeriet i rapporten "[Indvandreres nettobidrag til de offentlige finanser i 2019](#)". Her bruges det gennemsnitlige nettobidrag for 2019 for personer opdelt på 10-års aldersgrupper, køn og indvandrestatus (danske oprindelse, indvandre og efterkommere) i tabel B4. Publikationen har ikke opdelt nettobidrag på aldersgrupper krydset med vestlig/ikke-vestlig oprindelse, og dette er derfor ikke muligt at tage højde for. For visse ældre aldersgrupper er ikke udregnet et nettobidrag (f.eks. 70-79-årige efterkommere). Her bruges nettobidraget fra tilsvarende personer med dansk oprindelse. Dette antages at være rimeligt, da den ældre del af befolkningen primært trække på udgiftssiden, som ikke antages at være væsentlig forskellig på tværs af oprindelse. Beløbene fra rapporten er omregnet til 2023-niveau væksten i BNP fra Konvergensprogrammet fra maj 2023.

1 Danmarks Statistiks befolkningsfremskrivning 2023 (tabel FRKM123)

2 www.ae.dk/analyse/2022-12-arbejdsudbuddet-er-sandsynligvis-hoejere-end-politikerne-tror

3 Danmarks Statistiks befolkningsfremskrivning 2022 (tabel FRKM122)